

לקראת הפסח: על גשמים, דרכים נסללות ואמונה אחת גדולה

"לא ביד חזקה / ולא בזרוע נטויה ולא ובמורא גדול ולא ובאותות / ולא
ובמופתים / אלא בהיסוס, בצעדים קטנים... ברוך / בדבקות / ובכוונה /
ובדיוק / ובאהבה / נושאת סימנים קטנים כמו קמטי הזמן העובר, וחילופי
עונות... ועצירות רבות לשאול מה / יוצאת מצרים" (חגית אקרמן)

מאות ילדים מגיעים מדי שנה לרשת האתגרית של ברנקו וייס. מאות ילדים המנסים לצאת
מהמְצָרִים של שנים של תסכולים, וייאוש, ואובדן הביטחון העצמי ביכולת שלהם להיות
תלמידים ובכלל... להיות מוצלחים.

לא תמיד קל לקלוט את התלמידים שלנו. הרבה אהבה, הרבה רוך והרבה דבקות צריכים להיות
מעורבים בתהליכים החינוכיים המביאים אותם להאמין בעצמם מחדש. אבל בד בבד צריכים
להיות שם התכוונות מדויקת מאוד ודיוק רב מאוד באופנים השונים והמגוונים שבהם יש להגיע
לכל תלמיד ותלמידה.

בהתכוונות הזו, בדיוק הזה, בעצירות המרובות לשאול מה ואיך, עוסק הגיליון הראשון של רשת
בתי הספר האתגריים שלנו. באופן שבו בכל אחד מבתי הספר שלנו, הפזורים מן ועד אילת, אנו
מנסים למצוא את הדרכים הנכונות להוציא את התלמידים מן המצרים אל החופש להצליח.

לעתים הדרך נסללת באמצעות עשייה אחרת, המזמנת להם הצלחות מפתיעות. הם מגלים כי הם
מצלמים נהדר, מנגנים נהדר, כותבים שירים מקסימים, יוצרים אמנות מופלאה, משחקים
שחמט, מצלמים סרטים, עורכים בווידאו, או שיש להם יכולת טבעית לאלף כלבים או לטפל
בסוסיים.

לעתים הדרך נסללת באמצעות הוראה של המקצועות הרגילים - חשבון, עברית, תנ"ך, אזרחות -
אבל בדרך שונה, פרטנית: כזו המאפשרת למורה להגיע לכל אחד ואחת בכיתה באופן אישי,
במתודה שפותחה ושוכללה בבתי הספר של ברנקו וייס מאז 1998.

ולעתים הדרך עוברת בין המטלות השונות הנאספות לתלקיט של "חלוצי הערכה", ובו אין-ספור
דרכי משנה המותאמות לקצב הפרטי, לדרך שסוללים לעצמם הנער או הנערה בדרך לביצוע
פרויקטים שעליהם יוערכו או למידע שעליו ייבחנו.

פתחתי את דבריי בשיר שכתבה חגית אקרמן רק לפני שנים מספר, אבל דומה כי הסוגיה של בני
נוער שהדרך הלימודית לא תמיד פשוטה עבורם העסיקה מאז ומעולם אנשי חינוך הרגישים

לתלמידים אלה. כשפותחים את מסכת תענית בתלמוד מגלים שם מספרי סיפורים המחפשים דרכים יצירתיות לפרוץ לתודעתו של האל בדרכים שאינן ממוסדות, אך לרוב הן החינוכיות:

רב הזדמן למקום אחד. גזר תענית ולא בא מטר. ירד לפניו [בתפילה] שליח הציבור, אמר "משיב הרוח" נשב רוח, אמר "מוריד הגשם" בא מטר. אמר לו: מה מעשך? אמר לו: מלמד דרדקים אני ומלמד מקרא לבני עניים כבני עשירים, וכל מי שאינו יכול לשלם, איני לוקח ממנו דבר. ויש לי ברכה של דגים, וכל מי שפשע [שפרוע ואינו קורא]? אני משחד אותו בהם ומרגיע אותו ומפייס אותו עד שבא וקורא (בבלי תענית כד ע"א)

הסיפור פותח בתיאור קהילה פריפריאלית, במקום לא ידוע, בשנת בצורת. אל הקהילה מגיע רב מפורסם בעל שם, ובואו מעורר תקווה להצלחת התפילה לגשם ולרחמי שמים. בזכותו, מקווים התושבים, ייפתחו השמים, תשוב הרוח וירד הגשם. אלא שלאחר יום של צום ותענית, במעמד כל הקהל בבית הכנסת, עובר הרב המפורסם לפני התיבה, אומר את מילות התפילה... ודבר אינו קורה.

ואז, כמעט משום מקום, מגיע שליח ציבור נוסף - איש אנונימי מן הקהל. כאשר הוא מגיע למילים "משיב הרוח" נדהמים כולם לשמוע את משב הרוח, וכאשר הוא מגיע למילים "מוריד הגשם" מתחיל לרדת מטר. הקהל כולו מופתע, ויותר מכולם - הרב המפורסם, שחש נבוך. תפילתו לא נתקבלה, ואילו ותפילת האיש האנונימי התקבלה. הוא פונה אל המתפלל המקומי ושואל אותו: מה מעשך? למעשה, הוא שואל אותו כיצד הוריד את הגשם, במה זכה.

המתפלל עונה ומספר כי הוא מלמד בני נוער וילדים בקהילה. דרכו ללמד בני עשירים כבני עניים, וממי שאין ידו משגת הוא אינו מבקש שכר לימוד. ועוד מספר מלמד התינוקות, מחוץ לחדרו יש ברכה של דגים, והוא לוקח אליה כל ילד "פושע" שאינו קורא, משחד אותו בדגים והילד חוזר וקורא.

מה עושה המורה?

הוא אינו מתעלם מהריבוד החברתי בקרב תלמידיו, ואינו מכחיש שיש בהם "עשירים" ו"עניים". בשנת בצורת, שבה האל מותיר את קהילתו צמאה - המורה רגיש לצורך בחלוקה שוויונית יותר של הטוב - התורה - לכל ילד.

הוא מודע לכך שיש ילדים המתקשים לקרוא. גם אחרי שהוא מאפשר להם ללמוד - קשיים אישיים מפריעים להם להבין את הנקרא.

במקום להתקומם על כפיות הטובה שלהם, על ה"עצלנות" שלהם, הוא מייצר מרחב חינוכי חדש: בחצרו יש ברכת דגים ואליה הוא מזמין דווקא את ה"פושעים", הילדים שאינם מצליחים לקרוא. בחוץ, ביחידות, בברכה - שבשנת בצורת היא מהווה אי של שפע ואופטימיות, המורה מחבר את הילדים למרחב מאפשר.

המורה מוריד הגשם הוא מחנך מאמין ואוהב המוצא עבור הילד את הדרך היצירתית, הנכונה והמדויקת ללמוד. למעשה הוא מוצא את הדרכים היצירתיות, הנכונות והמדויקות שיאפשרו לכל ילד לחוות הצלחה.

זה מה שבתו הספר האתגריים של ברנקו וייס מנסים לעשות, יום ויום ושעה ושעה. בהרבה אמונה, בהרבה אהבה ובהרבה התרסה נגד העולם והחברה הישראלית שמסלילים, שמדירים, שדוחקים את הילדים לשוליים. המחנכים הם אנשים חזורי אמונה, אנשים שמוכנים להוריד את השמים כדי לסלול דרכים חדשות עבור הילדים. להחזיר אותם מהשוליים למרכז, מההדרה להכרה. אנשים שקמים בבוקר כדי למצוא את הדרך היצירתית והמיוחדת שתעורר בבני הנוער שבכיתותיהם את התחושה שכולנו שואפים אליה: תחושה של ערך, של מסוגלות, של יכולת.

צוותי המורים וצוותי הנהלה שואלים את עצמם באיזו דרך נוספת הם יכולים לייצר בילדים תחושה של הצלחה? שידעו שהם שווים באמת. לא כקלישאה, לא כאמירה, ולא רק אצלנו בפנים, אלא גם בחוץ - בעולם האכזרי שמסמן אותם ומתייג אותם.

וכשאני מתבוננת באמונה, באהבה, במקצועיות וביצירתיות אני מבינה שתפקידי כמנהלת הרשת הוא לאגוד יחד את הדברים, להדק אותם, להיות הטרוכודור הנודד שמחפש כל העת ובכל נושא את ה-best practice, כדי שיתנוסס כמגדלור שממנו יכולים ללמוד האחרים; שעם אנשי המטה המדהימים של הרשת עלינו להבטיח שבכל בית ספר ובית ספר יהיו לא רק ברכת דגים אלא גם מגדלור המאיר לסביבה; שכל בית ספר ובית ספר יפתח את הייחודיות שלו, שבה הוא מגיע אל הילדים, ובה בעת תהיה זו ייחודיות שיטתית, רציפה ומדויקת, שאפשר ללמדה גם לאחרים. 14 מגדלורים שיתנוססו ברחבי הארץ ויראו לחברה הישראלית שהדרה היא מילה גסה.

חג שמח,

ד"ר נעמה אזולאי

מנהלת רשת בתי הספר האתגריים, מכון ברנקו וייס

ד"ר נעמה אזולאי מנהלת את רשת בתי הספר האתגריים של מכון ברנקו וייס מאז ספטמבר 2015. בין השנים 2006-2015 שימשה בתפקיד סמנכ"לית חינוך בארגון כי"ח (כל ישראל חברים), תפקיד שכלל אחריות לקידום הישגים של יותר מ-40 מסגרות חינוכיות. לנעמה רקע מקצועי חינוכי מגוון ועשיר במסגרות שונות, בעיקר בפריפריה הגיאוגרפית והחברתית בישראל.